

ИЗДАЗИ
четвртком и недељом

ЦЕНА:
за 1 месец 1 динар
или 1 круна

Претплату примају све
поште у Србији и
иностраниству

ЗВЕЗДА

ПОРОДИЧНИ ЛИСТ

ПРЕТПЛАТУ ТРЕБА СЛАТИ:
Стеви М. Веселиновићу
проф. Богословије

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА
НЕ ПРИМАЈУ СЕ

Рукописи не враћају се.

УРЕДНИШТВО СЕ НАЛАЗИ:
Кнежев Споменик бр. 9.

БРОЈ 15 ПР. ДИП.

БРОЈ 15 ПР. ДИП.

ЈУТРО У ЉУБОСТИЊИ

Са тамних зелених гора јутарња магла се губи
У даљне крајеве више. И зора румена плави.
И све се иза сна буди и птица песмицу вије
У нежном усхиту своме, Бога и живот слави
И данак бели блиста;
На мекој мирисној трави к'о трепет камена драга
Росвица сија чиста.

Са танког звоника оног забруја јутарње звоно
Побожне носећи гласе, молитву шапће верну;
А тамо смирени монах, старости седе слика,
Црквници корача смело погнувши главу смерну.

7. јула 1898. год. Љубостиња.

Милош П. Ђирковић.

ПРИЧА О Б-СКОМ МОСТУ

(по службеним подацима из упрошћене администрације)

— БРАНКОВИНСКИ —

„Упрошћена администрација“ измишљена је у интересу двојакe штедње: штедње у времену, јер се службена преписка врши „у скраћеном виду“, и штедње у канцеларском материјалу, јер што се мање пише, мање се хартије и мастила троши. Али она је измишљена и у интересу усилне памети лених чиновника, што ће ова прича показати.

Лето је, врућина је, а нови министар наредио, да се и по подне долази на посао. Шеф једног одељења у министарству има онег обичај да спава лети по подне, турски да спава, до акшама, па услед ове наредбе министрове поделио то своје спавање у три чина: на право спавање до канцеларског времена, на хипнотично спавање у ходу од куће до канцеларије и на дремање у канцеларији.

Дрема тако тај шеф, а пред њиме стоји отворена молба општине б-ске: да јој се дозволи исећи у државној шуми неколико растових грмова, разуме се бесплатно, да оправи сеоски мост, преко кога је велики пролаз: „нарочито у јесен кад народ своје производе на продају гони“. У томе дође архивар и донесе некаква „сајужена“ акта, што принуди шефа да отвори очи и да прочита у молби: „општина б ској потребно је“... па опет задрема. После наиђе секретар и остави на сто један акт „за потпис“, а шеф опет отвори очи и настави читање молбе: „... у државној шуми исећи“, што му је довољно било, не читајући даље, да на полеђини молбе, испод нумере стави „у скраћеном виду“ одлуку: Министарству Н. на надлежност. — па опет задрема.

После десет дана врате молбу из Министарства Н. с одговором: „Државна шума, о којој је овде реч, не спада у надлежност овог министарства; али и ова молба показује, да би требало учинити предлог, да све државне шуме потпаду под надлежност Н. одељења овог министарства“. Деловодни протоколиста, заводећи овај одговор у протокол, примети архивару, да би требало обратити пажњу г-на шефа на ово што пише министарство Н, услед чега архивар стави примедбу више прве нумере на молби: „општина б ској тражи бадава греде из државне шуме за ћуприју“, па преко тога превуче три пута црвеном писаљком, а шеф онда напише испод нове нумере: Начелству округа Н. на извештај.

У начелству округа Н. разумели су онај знак црвеном писаљком да је предмет „хитне природе“, па видећи из оне архиварове примедбе у чему је ствар, те не читајући молбу, одмах је пошаљу Начелнику среском, у чијем се „домашају“ налази б-ска општина: да према предњем претпису господина министра Н. одмах поднесе тражени извештај; а Начелник срески достави је по нарочитом пандуру молећој се општини са наредбом: „да у року од 48 сати поднесе извештај, зашто ће ми председник општине лично одговоран бити“.

Није се мало председник општине обрадовао, кад је видео колико је „решења“ на молби испи-

сано, па узме бројати и нумере и кад их је избројао пет, зовну ћату и нареди му да све одлуке редом и на глас прочита. Узме ћата читати, а председник зинуо, па се све више ипчуђава, а кад ћата заврши читање он само што рече: Ето ти белаја, баш ме убише ти извештаји, а ја ми слим они решили, па сутра зором да приступимо послу!

— И ја бих волео да су решили, одговори ћата, јер је лакше исећи грмове, него написати извештај, па још министру.

— Бога ми ћеш га написати примети председник. Ено шта каже капетан, за 48 сати, па лично одговоран, ја како!

— Па шта да кажем у извештају, упита ћата?

— Кажи што гођ знаш, ако ти се мили и даље бити у општини писар; а ја скидам са себе сваку одговорност, то ти у напред велим, озбиљно рече председник.

— Ја мислим да ће најбоље бити, да сазовемо одборнике у седницу, а да умолимо и попа и учитеља да дођу на саветовање, предложи ћата после дужег размишљања.

— Право велиш, тако и да учинимо. Сазови их још за вечерас, нареди председник.

Ево протокола седнице:

„Председник износи на решење претпис господина министра о оправци сеоског моста.

Одборник Добросав узме реч и каза: Мени се чини, да се ту не тражи баш некакав извештај, него хоће да нам се извуче као некакво признање, а ви се сад присећајте какво признање хоће виша власт да нам извуче.

Поп Радомир тражи да се предговорник јасније изрази

Одборник Добросав остаје при своме ранијем говору.

Одборник Миленко вели, да је тако кад се ствар тиче државне шуме, за то предлаже да се добро размислимо какав ће се извештај послати.

Председник умоли учитеља Богосава, да изнесе своје мишљење о овој ствари.

Учитељ Богосав казује у перо: И ако предмет не спада строго узевши у просветну струку и школе се не тиче, он ће као и досад ставити општини на расположење своје скромно знање, па кад се одборници, као надлежни, исцрпе у саветовању, он ће све изнесене мисли сложити у једну целину и изнети потребити предлог.

Поп Радомир наводи, да се и општина мора придржавати прописа о упрошћеној администрацији, па за то предлаже, да се господину министру у кратко одговори, да општина у свему остаје при молби.

Учитељ Богосав на то примети, да се овде не тражи молба, него извештај.

Председник каже: ко пита не скита, па усвајајући предлог попа Радомира, предлаже, да се умоли виша власт за упуство у писању извештаја.

Решено:

Остати у свему при молби, о чему известити господина министра преко среског, с молбом за упуство у писању извештаја.

Ту своју одлуку општина „учтиво“ достави начелнику среском, а овај је спроведе начелству окружном: „с молбом за даљу наредбу према предњем извештају суда општине б-ске“, што окружно начелство одмах достави министарству: „с учтивом молбом за решење по овом предмету“.

Више се није могло писати у „продужењу“ на молби, па за то деловодни протоколиста у министарству опомене архивара, да пришије чист табак хартије уз молбу, па кад онда удари свежу нумеру на тазе хартију, узвикну: чик му га, ко ће све ово реферисати г-ну шефу! Тај узвик побуди архивара да запали цигару и да све редом прочита, шта је досад на молби исписано, па после опет стави примедбу, више нове нумере: Б ска општина моли за упуство за тражене греде због оне ћуприје, — па и преко тога превуче три пута црвеном писаљком.

— Господине секретару, видите тако вам Бога, шта је ово непрестано окупила ова општина, па ми што пре реферисите, љутну се шеф код му архивар са пуно страха рече, да она општина опет тражи греде!

Секретар је, признати се мора, прочитао молбу, па кад је и он видео у чему је ствар, место реферата одмах стави одлуку: да окружни инжењер извиди да ли је заиста потребно оправити мост, о коме је у молби реч, па да о томе поднесе извештај, а од начелника среског изискати извештај о имовном стању молеће се општине.

Учињен је био, дакле, први корак за коначно решење питања о оправци б-ског моста, те је то толико задовољило шефа, да је секретару опростио реферат, па нареди, да се горња одлука одмах пошаље начелству окружном на извршење; а начелник окружни одмах преда ствар инжењеру „на даљи рад“, па кад овај сврши посао, онда да се пошаље начелнику среском ради оног извештаја о имовном стању општине.

(СВРШИТЕ СЕ)

КРАТКИ ЛИ СУ ЧАСИ...

Кратки ли су часи што нам радост пруже,
И кањлицу сласти у пехару нуде.

Дођу, да за њима туга траје дуже,
Да горчији пехар, пун пелена, буде.

Кратки ли су часи што нам радост пруже,
Свакога су дана и краћи и ређи.

... Не испијај пехар што је сладак, друже,
Биће пелен слађи, биће мање жеђи...

Влад. Станимировић.

ГДЕ ПОМОРАНЦЕ ЗРУ

од
Н. А. Лавјина

(НАСТАВАК)

LXXVII

Још једно два сахата пробавише наши путници на пијаци светога Марка. Они обиђоше све трговине што окружаваху пијацу са три стране, доручковаше у једном ресторани на истој пијаци и онда застадоше у крајњој недоумици: куда би још могли ићи?

— Чини ми се да немамо куда даље ићи, рече Глафира сапутницима.

— Матушко, голубице! повика на то Коњури сав блажен. — Кад се нема куд даље ићи, то да пљунемо на ову Венецију, па још вечерас да се кренемо у Петроград.

— Вечерас? Не, немогуће је, одговори Глафира. — Вечером овде на пијаци свира музика и сакупља се више друштво. То знам по описима.

— Та нек иде с милим Богом та музика и то више друштво! Све то ми можемо и у Петрограду наћи.

— Сутра изјутра — изволте, путоваћемо, али вечерас морамо остати овде због музике. Ја знам по описима, да даме вишега реда, у време кад музика свира, изводе веште интриге с кавалерима, па ми је воља да то видим.

— Па како ћеш видети? Зар се може интрига уочити? примети Николај Иванович

— О, те још како, одмах ћу је уочити, вели Глафира. — Овдашње даме помоћу цвећа говоре с кавалерима, а ја тај разговор одлично знам. Овде вечером бивају сви љубавни састанци, и ја то хоћу да видим.

— Ништа ти нећеш видети.

— Видећу, све ћу видети. То само ви, људи, ништа не видите... А знате ли чиме се слави Венеција? Првим лепотицама у свету.

— То већ није истина. Има пола дана како идемо, а видимо све којекакве њушке.

— Па дању овде и нема никога. Видите и сами да је пусто.

— Занста, има места да с ђаволима коло развучеш... рече Коњурин и зену.

— А кад буде увече, ту је музика, па се искупе целе гомиле света. То већ знам по описима, из романа. Грофица Фоскари... Или не, није Фоскари, Фоскари је била баба, њена тетка; него — она друга, млада. Ах, како се зваше?... Ну, све једно. Дакле, та млада грофица се овде, уз музику заљуби и позна.

— Ајде не глогинај! махну руком Николај Иванович.

Глафира се нађе увређена.

— А кад ви станете глогинати? рече она. — Вас интересује свуд само вино и коњак, а мене — положај места и дејство личности. Ето, ви сте мало час тражили у ресторани венетијанско вино, којег никад није ни било, зато што од земље овде има свега једна пијаца и нешто обале, а остало — све је вода.

— Е, чекај! Мени се чини баш да има венетијанско вино, рече Николај. — Ми свуд по градовима пијемо месно вино. И кад смо у Венецији онда треба пити венетијанско.

— То значи, да сутра изјутра одлазимо одавде, голубице? запита Коњурин.

— Да, да... одговори Глафира Семјоновна. — А сад ћемо хранити голубове. Ено, где хране голубове. Знате ли ви да је овде мода хранити голубове, и да полиција, на државни рачун, сваког дана даје по једно царе жита? Ја знам за то из описа. Ето она иста Франциска, за коју сам читала у роману, такође је ишла сваког дана на пијацу да храни голубове и баш том приликом заљуби се у тајанственог доминиканца. Ено деце где продају храну за голубове. Никола Ивановичу купи ми хране

Никола купи некога семена па га даде жени. Ова га стаде разбацити голубовима. Голубови у јатима падаху на храну, на руке и на рамена својим хранитељима. А хранила су их деца с дадиљама, младе девојчице с гувернантама, неколицина туриста с путним торбама и биноклима о рамену. Један голуб паде Глафири на руку па кљује из руку. Глафири дође нешто мило па рече:

— Овако исто је пао голуб Франциски на руку и она под крилом његовим нађе љубазно писмо од доминиканца; — тиме се љубав њихова и започела:

Николај Иванович стоји и смеје се.

— Где, нашла жена утеху у Венецији, вели он. — Тиме се можеш бавити и у Петрограду, ако изиђеш само на Калашниковско пристаниште. И тамо има голубова; сваки дан се хране.

— Е, чудан си ти човек! одговори му Глафира. — Тамо су обични голубови, а овде су они знаменити, јер воде порекло од оних голубова, који су у давнини спасли Венецију.

— Мани се ђаскања! Од куд голубови могу да спасу град

— Из описа се зна да су га спасли, а како? — то ја већ не знам; тек са тога их и полиција храни на државни рачун.

— Батали! Хајдемо гдегод.

И Глафири су голубови већ додијали. Она зену и рече мужу:

— Нема се куд више ићи. Што је земље у Венецији, ми смо, чини ми се, обишли; али можемо се возити у чуну по каналима.

Они се упутише у гостионицу, оставише тамо што су купили, најмише гондолу у свом приста-

ништу и заповедише гондољеру да их вози кроз град. —

Гондољер, одмерено ударајући веслом о воду, повезе их најпре у адмиралитет; показа им узгред неки жалостан комадић земље, засађен дрвећем, што је представљао градску башту; одвезе их на мост Риалто, на коме су трговине. Ту друштво изиде да пређе мостом и кад разгледа трговине, опет се врати у чун. Повезоше се кроз узане канале где се с муком размимолазише две гондоле. Ту се није имало шта гледати, сем опалих зидова на кућама, лула, кроз које излази житка нечистоћа из кућа; по камењу гмижу тамо-амо риђи пацови. Смрад неописан. Напи путници су поодавно зачешили своје носеве.

— Фу! Како је одвратно, вели Коњурин и плуну.

— То је земља поморанаца! додаје Николај. — Само што друкчије мирише, него поморанца.

— Е, поморанџина се земља давно завршила. Ово и ако је Италија, опет поморанџе расту по дућанима, рече Глафира, па заповеди гондољеру да их врати у гостионицу.

— Аља мезон! Пљу вит. Гран Канал... Аљберго Бо Риваж.

— Oui, madame... одговори овај, па их повезе опет Великом каналу.

И опет се ређаше олушане палате старе млетачке аристократије, које су данас већином обрабене у гостионице.

— Палацо Пезаро! виче гондољер и показује неугледну, неоправљену кућу, у стилу Ренесанса. Глафира прочита фирму, што гласи, да је ту гостионица Лондон. — Палацо Палерђи! наставља онај, а и на тој палати висе фирма неке гостионице.

— Мало је лепога, признаде Глафира, кад гондола стиже гостионици. — Признајем да сам Венецију друкчије замисљала!.. Хајдемо сад на обед; после — на пијацу, да музику слушамо, а сутра изјутра ћемо се кренути у наш мили Петроград, рече она и намигну Коњурину.

Овај засија од задовољства и радосно трљаше руке.

(НАСТАВИТЕ СР)

МОКРА, ТАМНИЧКА, СЛАМА

— JEAN RICHÉPIN —

„Идуће недеље, ако време буде лепо, ићи ћемо у Фонтенбло.“

Гога Пушон.

Првих десет година провео је у затвору, не радећи ништа, док се сместио, окренуо на све стране и добро упознао обичаје нове куће.

Међутим, како му је остало још двадесет година, рече он себи једног лепог јутра, да је стидно водити тако беспослен живот, и да треба створити себи занимање достојно не човека слободна, пошто је он заточен, већ просто једног човека.

Посветио је целу годину размисљању; премисљао је о многим разним идејама, које су му на ум долазиле, тражећи, шта је прави циљ његова живота.

Да васпита наука? То је старо, врло познато. Копирати Пелисона, ех! прост плагијат!

Бројати на прете бразде по зиду?... смешно занимање, некорисно, без видна резултата!

— Требало би, говораше он, пронаћи нешто што би било чудновато, корисно и осветно. Треба пронаћи рад у ком прође време, којим доноси благодостање, а који би био и протест.

И још једна година би употребљена на истраживање, а успех награди толику истрајност.

Заточеник је био у правој тамници, у коју је сунце само пола сата на дан улазило, и то само један зрачак танан као кончић. Поставља на којој је несрећник одмарао своје болне удове, била је у ствари мокра слама.

— Ех, добро! узвикну он енергично. — Ја ћу досадити мојим тамничарима и слагаћу правду осушићу моју сламу.

Он прво изброји колико има у целој гомили сламки. Било је хиљаду три стотине седам. Једна гомила!

После је пробао колико му треба времена, да осуши једну сламку. Требало је три четврти сахата.

То је чинило свега, за хиљаду триста седам сламки, суму од девет стотина осамдесет часова и петнаест минута; дакле, по пола сахата сунце на дан, хиљаду девет стотина шесет и један дан.

Постављајући да сунце греје, у средњу руку, један на три дана, требало је пуних петнаест година, један месец, једна недеља и шест дана.

И он се даде на посао

Сваки пут, кад је сунце грејало, заточник је носио сламку на зрак, и држао је, докле год је зрак на њ падао. Остало време чувао је он све оно што је осушио испод својих хаљина у топлоти.

Десет година је прошло. Он је спавао на трећини од мокре сламе, али у грудњак му беху нагуране оне друге две трећине, које је успео да осуши.

Петнаест година прођоше! Каква радост! Још је остало само сто тридесет и шест моких сламки. Још четири стотине и осам дана и заточеник ће се моћи исправити, горд са свог дела, победилац друштва, и узвикнути осветничким гласом, са сатанским осмехом побуњеника:

— Ах! ах! ви сте ме осудили на мокру сламу тамничку. Ех, добро! планите од беса! ја спавам на сувој слами.

Али је сурова судбина вребала своју жртву. Једне ноћи, кад заточеник сиваше о својој срећи, и у заносу чињаше луде покрете, претури тестију и вода се сва просу на његове груди.

Сва слама беше мокра.

Шта да ради сада? Да опет почне Сизифов рад? Још петнаест година провести у истом послу?!

Очајање! Ви, сретни у свету, који се одричете задовољства, кад треба учинити двадесет и пет корачаји до њега, хоћете ли смети бацити први камен на овог јадника?

Лудак, рећи ћете ви, он је имао још само годину и по да чека!

А ви не рачунате ни у шта рањену гордост, пропалу наду? Шта! тај је човек радио петнаест година, да би спавао на гомили суве сламе, а зар ће он пристати, да изађе из тамнице носећи мокре сламке! Никада! Човек или је частан или није.

Осам дана и осам ноћи одупирао се он и борио против очајања, покушавајући, да се оду пре преврату који је њим овладао.

Он је свршио напустивши борбу и призна, да је побеђен. Изгубио је битку.

Једно вече паде на колена, сломљен, очајан,

— Боже! рече он плачући, молим те, опрости ми, што данас немам храбрости. Трпео сам тридесет година; осећао сам како ми се удови суше, кожа изумире, како ми очи слабе; крв ми је побелила, а коса и зуби испали. Подносио сам глад, хладноћу и самоћу. Имао сам једну жељу, која ми је снагу одржавала. Ја сам и даље живео. Сад је моју жељу немогућно задовољити. Сад ми је циљ за навек осујећен. Ја сам сад обешчашћен. Опрости ми, што остављам своје место, што напуштам битку, да се спасем као кукавица. Ја не могу више.

За тим у наступу љутом:

— Не, узвикну он, не, хиљаду пута не! Неће нико казати, да сам изгубио живот ни зашта. Не, ја нисам побеђен! Не, ја нећу отићи! Не, ја нисам кукавица! Не, ја нећу више ни један минут спавати на мокрој слами тамничкој! Не, друштво неће имати право спрема мене!

И заточеник умре те ноћи побеђен као Брут, велики као Катон.

Он је умро јуначки. Појео је сву мокру сламу.

Ружа.

РАЗОРУЖАЊЕ

II

„Јадне речи“ и реторске фигуре у корист рата.

Нема такве глупости, којој се не би могао придодати мудар изглед помоћу „мудрих речи“, нема такве гнусности која се не би могла претво-

рити помоћу „ништавних фраза“ у врлину. Историја човечанства изобилује примерима тога рода. Сви изроди и тирани јахали су на „лепо, вешто исплетеној речи“. То се понавља и односно ратовања. У заштиту рата подиже се множина гласова и просинају се читаве бездне речи — паметних, јадних, бесмислених, ефектних, осетљивих, каквих му драго. У опште противнике разоружања могуће је разделити на две групе: једни тврде да је „рат зло, но зло необходимо“, други доказују да је „рат извршена ствар, одлично „провођење времена.“ Што се тиче аргумената, које наводе обе групе, могуће их је такође разделити на два реда: „јадне речи“, „реторске фигуре“, „знаци дивљења“, узвици који не заслужују озбиљнога побијања и нарочито аргументи, „мудре речи“ основане на различним резонима. Прве ћемо само да нагласимо, а о другима проговорићемо детаљније. С почетка ћемо се занимати реториком. На то се односи, на првом месту заштита рата с гледишта националне славе, расуђивање и певање песме по теми: „Глас победе нек се хори!“ Тешко да је нужно да се то побија. Ми никако нећемо да кажемо, да је национална слава празна ствар. Напротив, то је она најлепша имаовина народа. Само што се то не постиже задевицама и клањем, него подвизима и победама у сфери духовној. Какве нам треба још славе кад производи Толстих и Достојевских побеђују Европу и стварају нове правце у западној литератури; а открића Менделјева и Мечникова преображавају европску науку. Зар се може Аустерлиц срачунати с бескрвном победом, коју је одржао наш покојни господар у сфери међународних односа.

Преставите Германију без Блехера и Молткеа. Да ли се ма и за једно слово умањава значај германске народности? Ни у колико. Као год што је Германија без Гетеа и Шилера, без Канта и Шопенхауера — ништа, нула, одречна величина, тако исто ни стотина Блехера и Молткеа не би јој могли придобити ни једну кап величине.

Ово признају и заштитници ратне славе. Они осећају да је се центар тежине преместио и да грмљава добоша само раздражава уши савремена човека и труде се да својим дитирамбима придаду више или мање пријатну форму. Сад већ нико тако наивно не прославља победиоца, као што га је у старо време Државин славно, који вели:

— Што је додирнуо све је свалио!

Поља и градови постали су гробови,
Коракнуо и царство је покорио!

Сваки осећа да је претварање поља и градова у гробове — велика гадост, коју сад Пол Дерулед не би се решио да препоручи без поговора. Сваки појима, да се слава народа не састоји у тим гадостима; а ко то не појима... е тим не треба ни разговарати.

Тако исто мало опровргавања заслужује реторика оних из реда заштитника ратова, који у њима виде „божанствену установу“ С хришћанског гледишта то је богохуљење, с гледишта без-

божника — глупост. А за ову тему по кашто се износе чудновате ствари. Ксавије Деместр оправдавао је и заштићавао рат на тој основи, што се у рату *пролива крв невиних*. Ово баш и јесте добро, по његовом мишљењу, јер само крв невиних може да буде спасавајућа жртва за човечанство. Крв преступника и зликоваца није зато. Као што видите овде ми наилазимо на гледиште Финикијана, који су децу приносили на жртву Молоху, придржавајући се те исте основице које и Деместр. Порицати ово гледиште нема смисла, најзад, довољно је потсетити се на то, као на куриозни образац „преживљаја“ државних идеја.

Тај исти Ксавије Деместр довикује противницима рата: „Шта ви налазите у њему ужасног? Та свима је суђено да умру било пре или после. Ражалостивати се због тога — значи откривати слабост духа, недостатак вере.“

Овај аргуменат може се применити у болестима, епидемијама, неродним годинама — и у свима општим бедама, од којих човечанство жуди да се избави. Зашто лечити болести? Зашто предузимати мере против несрећа на железницама и свакојаким несрећних случајева? Зашто хранити гладне? Та све је једно, умрети се мора. Зашто у опште, ма што предузимати ради одржавања и продужавања живота и здравља?

Слабост подобне аргументације и сувише је очигледна, да би се на њој требало даље зауставити. Доказе овога рода треба само развити па да буду доведени, *ad absurdum*? Нису основанији ни умни закључци оних, који заштићавају рат с гледишта упражњавања у врлинама ако је могуће овако се изразити. На први поглед ово звони грубо. Рат је спојен с трима појавама: обмана (шпијунство, заседа и томе подобно), грабеж (без које није ни најдисциплинованија војска на пр. германска у рату 1870 - 1871 г.) убиство. *Обмана — грабеж — убиство*, три ките, на којима почива благородна „ратна наслада“ — и школа и врлина! Не иде једно с другим. И опет зато многи и веома озбиљни писци, на пр. познати антрополог Лебон,^{*} прибегавају истоме аргументу. Рат не даје довољно угодних случајева за самопрегоревање и саучешћа итд. док, као што праведно напомиње Ринс,^{**} све големе несреће — чума, глад и т. д. — свакад изазивају множину изјава самопрегоревања и великодушности. Да ли треба благосиљати колеру зато, што је дала могућност докторима, милосрдним сестрама итд. да се покажу како су добри? Или треба пожелети да се понови глад тога ради, да би већи део руске интелигенције могао да жртвује време, средства и по кад што и живот, заражавајући се „тифусом глади“ при неговању болесника? И овде, ако се следује за гледиштем Лебона, долази се до апсурдума, — а то је најбоље побијање подобних аргумената.

(Наставиће се)

ПОЗОРИШНА ХРОНИКА

Госпођица Шумовска.

После оних сулудих престава од „Четири витеза“ вест да ће Гђица Шумовска доћи да на нашој позорници прикаже неколике улоге, пала је као ова последња крпа — с благословом. Онај, ко не воли позориште, тешко ће моћи веровати колико овако једна *права* глумица може да pročисти ову предузимачку атмосферу, што је обавила наше позориште. Па ипак треба признати да, ма колико да сам био рад овој новини, нисам могао ни slutити да ћу кмати оволико задовољства од те престава. Мене је нарочито учинио неповерљивим њен избор комада, у којима ће пред нас ступити. Јер ма да је Судерман један велики и веома интересантан (што није мала ствар) писац, он увек остаје један непријатан ауктор Шилер је то нерасположење још повећао, јер будући и иначе досадан, он је чак и врло слаб у „Јованци Орлеанци“.

А треба ли да кажем да сам још највише зазирао од оног ужасног хрватског изговора, што је, услед рђаво схваћеног патриотизма, постало код Хрвата *права* млатњава?

И својим радо и весело *mea culpa*. Ја сам се господо, преварио на свима тачкама. Гђица Шумовска је не само једна даровита и интелигентна глумица, него је она још и *права* глумица. Она је прешла преко свију споредних обзира и било јој је главно да изиђе у улоги, где ће показати сва своја добра својства. И гледајући је целог вечера, ја сам се питао: да ли она има још коју улогу, која би толико одговарала и њеној лепоти и њеном стасу и њеном таленту?

Вама је јамачно познат „Завичај“? Ја сам још одавно о њему нешто писао, али је он препун ствари на које се човек увек може вратити. Само морам одмах приметити, да „Завичај“ ни мало не одговара оном појму, који се хтео са речју „Heimat“ представити. У овом случају ова реч не значи никако „Завичај“, који се израз употребљава кад се хоће да означи мало шири круг, читав предео, цео један крај. Овде би се морало то превести са „огњиште“, и лако ћете се уверити о правилности мога мишљења, ако будете с пажњом пратили комад у коме се, по смислу судећи, не престано говори само о огњишту, о кући, а не о месту, о томе крају.

Сам је предмет доста прост, управо хотимично изабран један баналан случај из рубрике „Различности“ што се у сваким новинама налази. Једна девојка, Магда, веома разбуђена, отворена а бујна и врло јаког темперамента оставши без мајке са маћехом на врату — потегне у свет. Само што њу из куће није изагнала непосредно маћеха, него сам отац (који је опет био тако тврди и немилостив, јер Магда није имала матер, која би је волела и

^{*}) Role du caractère dans la vie des peuples. Revue Scientifique 1894 год.

^{**}) Јб. No. 7.

оца блажила и стишавала — дакле опет узрок мањеха). Отац је не само старог, веома старог „кова“ човек него је још и немачки официр, у не знам каквом врло уваженом пуку. Наравно, да је све то од њега направило једног врло суровог и тврдоглавог човека, убеђеног до најлуђег тврдоглавства да је само оно добро, што он држи да је добро, и пуног, препуног чврсте воље и енергије да одржи оно своје „добро“ и да друге натера да тако исто држе као и он. Једном речи један прави домаћи тиранин, каквих сте ви врло често у вашем животу сретали, али сте поред њих пролазили индиферентни и без икаква саучешћа сте слушали јадовања њихове околине, вајај њихових жртава.

Деспотизам очев је још култивисан том сретном околиношћу, што једини регулатор у кући, који би у стању био да тај његов претерани темперамент укроти, жена, мати детиња, недостаје у овој кући.

Кћи је, дакле, одбегла, сиротовала, била заведена (наравно) остављена и — после дугих и горких искушења постала под другим именом славна певачица, којој се Западна Европа диви. Њено родно место прави некакву свечаност и позове ту гласовиту уметницу да на њој учествује. Њу повуче срце да види кућу и — дође. Сад настаје драма.

Чим ова два карактера и темперамента, дија метрално противна, стану један испред другог, отвара се борба. Да се услед сувишне разлике не би одмах разишли и избегли судар, нисац је се послужио једним парохом, који врло вешто и у најбољим, најплеменитијим намерама омогућава састанак и одржава присуство оба борца на позорници.

Отац одмах навали да прво поврати своју изгубљену власт над овом својом негдашњом својином, а кћи се на мах одупре да задобивену и крваво стечену слободу сачува. Отац види само своје право по рођењу, што му га даје закон, више традиција и прави него и закон, а кћи признаје само личну вредност индивидуе, негира све конвенционалне обавезе и цени нада све своју уметност, која јој даје слободу. Наравно да је отац као старији морао подлећи. („На млађима свет остаје“) После дуге и очајне борбе, не могући своју кћер саломити, он кидише да је убије, али га — удари капља и он издахне ту пред нама. Наравно да је све ово само врло укратко и по сматрано само с једне, најпростије тачке, али би се овом комаду могло дати стотину коментара. Мени то данас није циљ, пошто хоћу да говорим само о гошњи. За оне, који нису гледали комад, додајем: да треба да га гледају јер, поред све његове рапавости и суровости, па у многоне и непријатности, он ипак остаје врло интересант.

Приказујући Магду, Г-ђица Шумовска се показала као права европска глумица, на какву београдска позорница није до сад навикла. На мене је она учинила упечаток као некад Г-ђа Гргурова у најбољим својим данима, ма да су то са свим

разни жапри. Мило ми је, па се зато журим одмах у почетку рећи, да Г-ђица Шумовска одлично говори српски. Сем оно неколико смешних специјалитета тако званог хрватског језика, што их је Госпођица нашла у улози, она је изговарала тако добро српски, да би многе наше глумице, могле код ње у школу ићи.

Ма да се и из фотографије види да је Госпођица Шумовска лепа, она је на позорници лепотица. Али што јој нарочиту вредност у мојим очима даје то је њена елеганција. Г-ђица је Шумовска права дама.

Играла је не само врло лепо него и необично тачно. И то ме је највише зачуло. Њен улазак у породицу, што је, по моме мишљењу, врло тешка сцена, био је чисто уметнички. Никад ми ова сцена није изгледала природнија. Онај каботинаж de bonne foi, где се она толико занесе да више не зна да ли озбиљно тако мисли и ради или само преставља, био је врхунац уметности, бар ми се тако учинило тог вечера. Или сам се ја отпадио толико од добра глумца, гледајући ове наше, да више и не умем тачно судити.

Ја захваљујем Госпођици што је дошла те нам прибавила оволико задовољства. То је све што ја могу учинити.

Гавриловић се доста добро извукао тог вечера, а о осталима боље је да не говорим.

„Јованку“ нисам гледао, јер сам био на путу, па вам зато не могу о тој представи ни говорити.

Spectator.

ЗАНИМЉИВЕ СИТНИЦЕ

Чудиовате речи. — Марко Твен, за време свога бављења у Бечу, бавио се изучавањем немачког језика. Па и при овом послу није могао да напусти своју процију према свему: у једним званичним повињама, нашао је ове, занета, чудиовате речи:

Reichtagsabgeordnetendiactengesetzesvorschlagsberathungen.
Landesschuldentilgungskommissionsvorsitzendenwahl.
Personaleinkommensteuerschaetzungskommissionsmitgliedsreisekostenrechnungsergaenzungsrevisionsbefund.

Пробајте да прочитате ове чудиовате речи!

У једној главној фабрици хартије за писање у Савезним државама, ту скоро је израђен највећи „лист“, каквог га до данас ни једна фабрика није израдила. Он је био широк 96 палаца, дугачак 14 миља и тежак око 1170 килограма. Притом на целом листу није било ни једне рупе, ни једна дебљина; цео лист био је потпуно једнак.

— Султан Абдул — Хамид дао је дозволу ових дана једној немачкој научној експедицији, да

испита развалине Вавилона. Експедиција под управом др. Колдовеја, радиће пет година у месту и нада се открити неход шљама и песка све, што се очувало од великог старинског града. Откопавање ће се почети са развалинама двора Навуходносора, надајући се да у њему нађу много занимљива.

Дама — чисташица. — На Њу-јоркским улицама данас привлачи велику пажњу лепа млада дама, која иде из једне улице у другу са пуном торбицом фикса и четака. Ова чисти ципеле и чизме у корист једне мисије и сву зараду даје у корист тога предузећа. Њен посао иде не може бити боље.

БЕЛЕШКЕ

ИЗ КЊИЖЕВНОСТИ И УМЕТНОСТИ

Наш познати песник *Милорад Митровић*, у чијим су одличним песничким радовима уживали читаоци свих наших најбољих књижевних листова, оштампана сада збирку својих балада и романа под насловом: **Књига о љубави**.

Само име и леп глас што га је песник стекао својим песмама, надахнутим чистим, искреним осећањем праве песничке душе, довољна је препорука ове књиге, која је велика добит за нашу уметничку поезију, на којој до душе многи желе да раде, али их је врло мало са истинским песничким духом и даром, те је и та врста књижевности доста сиромашна.

Како сазнајемо издање ће бити врло елегантно, на најфинијој хартији.

У скоро ће „Српска Књижевна Задруга“ издати скупањене у једну књигу све досадање *Змајеве песме за децу*. Овим се „Задруга“ одужује Змајевој педесетогодишњици. И достојно и наметно одужење Редакција ове књиге поверена је г. Милану Шевићу, професору, за кога се с разлогом уздамо да ће поверени посао савесно извршити.

„*Први Мај*“ зове се књижица, која је угледала света приликом прославе овогодишњег радничког првога маја. У њој имаде неколико врло добро написаних популарних чланака и неколико лепих песама, а сви су радови у духу социјалистичком. — Препоручујемо је радницама којима је и намењена. Цена јој је 0-20 дин.

Чувену приповетку признатог нашег приповедача *Стевана Срежца „Некоју Славу“* откупила је „Српска Књижевна Задруга“ и штампаше је у свом овогодишњем

колу. Срећан избор. У истом колу изаћи ће и *друга свеска приповедака* уредника овога листа *Јанка Веселиновића*.

Млади наш приповедач *Радоје М. Домановић* штампанао је и *другу свеску својих приповедака*. У овој су свесци ове приче: „Објава“, „Рођен-дан“, „Не разумем!“, „Промашена срећа“, „Слика са улице“, „А хлеба?“, „Укидање страсти“, „Баба Стана“, „Снови и јава“, и „Замена“. Прича „Замена“ изашла је у „Звезди“. Књига износи осам табака, а цена јој је један динар. О њојзи ћемо, а уједно и о ранијој свесци донети нарочити реферат у једноме од идућих бројева; а за сада је најтоплије препоручујемо читалачком свету.

Познати наш песник *Јован Дучић*, уредник одличнога листа мостарске „Зоре“ штампанао је збирку својих *дојаконских песама*. Излишно је и напомињати да ове песме заслужују сваку пажњу. — Али да учинимо овде и једну узгредну напомену. Дучић је био учитељ у српској основној школи у Мостару и недавно је из политичких обзира отпуштен, а сад је од власти осуђен на петнаест дана затвора за некакву непослушност. Ама какво је ово време настало за српске књижевнике и песнике?!

Да није жалосно, било би смешно!

МАТЕРИНО СРЦЕ

— ПОКУЊЕНИ БИСЕР —

Мало их је као отац, а нико као мати.

Исландска пословица.

Најбоље, што може задовољити и раздрагати човечје срце то је материна љубав. Све љубави друге морају се задобити, освојити и заслужити, и уз толике незгоде извојевати и сачувати; само материну љубав увек имамо неосвојену, незаслужену и у свако доба спремљену.

B. Auerbach.

О, мајчино срце! Има ли што лепше у царству природе? Љубав према човеку је себична, љубоморна, користољубива — љубав према детету је само издашна, и спремна на жртву до последње капи срца. Материна љубав је често у колу сасвим пропале природе још једини светли росни бисер, суза коју је пролио одбијени аићео на изгубљеној невиности.

U. Stahl.

Само једна једита љубав има која је сасвим самостална, сасвим чиста, сасвим божанска љубав, а то је она материна за дететом.

Georg Ebers.

Садржај: „Дуго у Љубострми“ (песма). — „Прича о б-ском мосту“. — „Братки ми су часи...“ (песма). — „Где поморанце ру“ (наставак) — „Мокра, галичка, слама“ — „Разоружање“ (наставак) — „Полар. ероника“ — „Књижевност и уметност“ — „Материни срце“

Власник и заступ. уред.: Ст. М. Веселиновић. — Прва Радикална Штампарија —